

DEN OVERFLØDIGE MELLEMMAND.

Om roller og formidling i arbejdet med undervisning af fremmedarbejderkvinder.

af KIRSTEN BACH

Udsprunget af et aktionsforskningsprojekt i Vognmandsmarken 65, startede kvindeskolen i nr. 7 sommeren 1978. Københavns Kommunes Ungdomsskole havde lejet et par lejligheder, og ansat lærere og tolke, de fleste med mere eller mindre tilknytning til 65. KKU mente at kunne bruge vores kendskab til Vognmandsmarken og dens beboere. Vi diskuterede skolen med KKU, det skulle, efter vores forståelse af kvindernes behov, være en dagskole (undervisning hver dag 9-13), der måtte ikke være nogle mænd på skolen, der skulle være undervisning i elevernes modersmål og der skulle være børnepasning. Skolens placering, midt i elevernes boligkvarter, så vi som en stor fordel. Det skulle dog vise sig at der kom elever fra andre dele af byen også.

Sidst på året 78, da Vognmandsmarkens nedrivning rykkede nærmere, og da vores lokaler ikke egnede sig til brug om vinteren, flyttede skolen til sine nuværende lokaler i Reventlowsgade 10.

Skolen startede før Kvindeligt Arbejderforbund begyndte at kræve at fremmedarbejderkvinderne skulle gå til danskundervisning for at kunne modtage understøttelse. Vores kvinder kom af egen fri vilje. Men kom de for at lære dansk? Det var danskundervisning vi først og fremmest tilbød. At fremmedarbejderne taler mere eller mindre dårligt dansk er vel en realitet, og hvis et oplysningsforbund eller lignende, vil tilbyde undervisning til denne gruppe, bliver det i første række: Danskundervisning. Spøget der løser alle problemer!

Men vi lærere vi ville jo ikke blot lære kvinderne dansk. Vi ville lære dem et brugbart dansk. Og ikke nok med det. Vi havde jo ikke læst så dog hørt om Paulo Freire, og klamrede os til ideen om at tage udgangspunkt i elevernes egen situation (sociokulturelle virkelighed), ikke at betragte eleverne som "sultne", der blot behøver en påfyldning af "viden" o.s.v. På grundlag af dette planlagde vi vores danskundervisning

integreret i en samfundsorientering, fordelt på emner som vi kaldte: Arbejde, Bolig, Sundhed/Sygdom, hjemstavn og medier. Skemaet indeholdt: Dansk/samfundsorientering, modersmål og syning.

Men udover at være lærer havde nogle af os en tilværelse sideløbende, som kultursociologi- og antropologistuderende. Det var i alle tilfælde noget der påvirkede mig. Jeg havde en faglig interesse i kvinderne også antropologisk. Jeg var deltagerobservatør. Jeg studerede kvinderne på denne særlige måde. De vidste det ikke. Hvordan forklarer man sådan noget? For dem er universitetet et sted, hvor man vasker gulv.

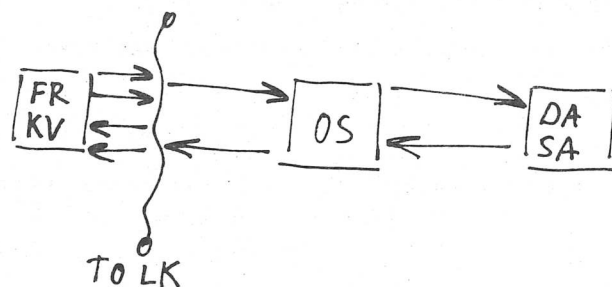
Realiteterne viste sig at være at en stor del af tyrkerne og en lidt mindre del af pakistanerne var analfabeter. Det var ikke så godt for vores integrerede dansk/samfundsorientering. Vi måtte dele op i hold, hvilket heller ikke var let, da vi havde meget lidt plads. Det tendere mod at danskundervisningen blev mere og mere blot og bart dansk. Vi indførte at tolkene ikke skulle være til stede under danskundervisningen, da vi mente det virkede forstyrrende på elevernes tilegnelse. Men i forhold til vor oprindelige pædagogiske linie var det vi danskere, der ikke kunne urdu eller tyrkisk, der ødelagde det hele. For os var tolken et led imellem lærer og elev, som skabte distance. For kvinderne var tolken hovedpersonen i simpelthen, og vi andre mere uvæsentlige i periferien. Eleverne var meget glade for tolkene, de vidste så meget og kunne forklare alting. De fik megen præstige, hvilket kunne være meget trætende for dem. Hvis f.eks. den tyrkiske tolk en dag ikke kom, var det svært at holde på eleverne. Kom de da slet ikke for at lære dansk?

Observationen. Man behøvede ikke skjule sin nysgerrighed, det var legalt både i overensstemmelse med pædagogikken, (der jo skulle bygge på en dialog mellem subjekter) og rent menneskeligt. "Hvad siger de?", Spørg om....", "Hvad snakker de om?", sagde man til tolken. Systematisk fik vi ikke samlet nogen empiri, men nogen viden fik man dog gennem de små forsøg man gjorde, nærmest i pædagogikkens navn. Eksempelvis: At pakistannerne ikke er så stolte af at komme fra en landsby og kun at have ganske få års skolegang bag sig. At læreren måske har været skrap derhjemme, kunne man se af deres solidariske hvisken til hinanden, når en var "oppe". En analfabet var på den måde

ved hjælp af de andre, helt fin til at "læse op" med fingeren i bogen.

For at vende tilbage til det legale i at være nysgerrig og spørge, tror jeg nok at det forvirrede mig til at tro at jeg befandt mig i en mægtig fin forskersituation, men jeg er begyndt at tvivle.

Med ordinær egocentrisme har jeg valgt at anskue den formidlingssituation, jeg er ved at beskrive, som en akt hvor pædagogen/den antropologiske feltarbejder står i midten. Vi/jeg befandt os i en position mellem fremmedarbejderkvinderne (vores elever) og det danske samfund.

Før vi overhovedet havde en elev, havde vi spillet denne mellemmands rolle, i og med at vi overfor KKV havde gjort os til talsmænd for disse kvinders ønsker, krav og behov. Det var en rolle vi skulle komme til af få i mere og mere udstrakt grad. Man bliver hurtigt en slaks ekspert eller konsulent, når man beskæftiger sig med et nyt "problem". Opgaveskrivende har sat sig i forbindelse med os, pressen har og der har været bud efter os som talere i forskellige sammenhæng. Man er lige ved at blive fremmedarbejderkvindernes "stemme". Man er glad for at bruge den viden man har, der er så mange misforståelser der skal rettes, så megen uvidenhed. Men i baghovedet ligger bevidstheden om at det egentlig var nogle andre der burde have ordet: Fremmedarbejderkvinder-

ne selv. Det må dog siges at det ikke kun var os der tog ordet ud af munden på kvinderne. Det drejer sig snarere om at de aldrig bliver spurgt, al henvendelse går altid til danskerne omkring dem og ikke længer! Under henvisning til diagrammet kan man altså sige, at det drejer sig ikke kun om at "stå imellem", men nok så meget om at stå "i vejen".

Meget af den formidling, der tog retning fra FMKV mod OS, via tolk, drejede sig om problemer f.eks. omkring familiesammenføring. De forekom som så uhyre personlige problemer, at det kunne være svært at se noget generelt i dem. Jeg tror også at oplevelsen kunne være sådan i fremmedarbejdernes egen gruppe: Der er bare nogle der er så helt fant stisk uheldige. Og så drejede det sig for en stor del om jura, som var fælles vilkår for dem alle. Jeg tror vi skulle have gjort mere ud af at gøre disse problemer generelle og anvende dem som pædagogiske eksempler i skolen. Det blev mere til en eller andens sag, som en blandt os tog sig af, som en tjeneste.

Skal jeg svare på det spørgsmål jeg har stillet: "Kom eleverne for at lære dansk?", må jeg sige, at de kom ikke primært for at lære dansk, selv om de måske selv troede det. Det viste sig at deres eget sprog var det de først og fremmest ville lære at læse og skrive, og at de havde et stort behov for at tale med hinanden og tolken på deres eget sprog. Vi lærte ^{havde} en meget mindre central stilling end vi forestillede os.

Den dobbeltposition, som pædagog og deltagerobservatør, jeg har omtalt skadede nok mere end den gavnede. At jeg alligevel under forløbet anså denne for en akseptabel situation, skyldes nok et unseeligt forhold til forskning. Man vil ikke rigtig være det bekendt, hellere gemme sig lidt blandt de indfødte (deltage) og så gradvist uddrage empirien (observere).

Kirsten Bach.